

Istraživanje za:

ZNK HGK

Zajednica nakladnika i knjižara
Croatian association of publishers and booksellers

i **HGK**

**HRVATSKA
GOSPODARSKA
KOMORA**

u povodu manifestacije **Noć knjige 2021 g.**

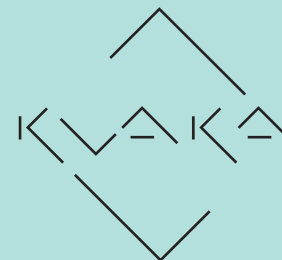
**NOĆ
knjige**

u **Godini čitanja**

**GODINA
ČITANJA
2021**

provela: **Kvaka - Ured za kreativnu analizu**

KVAKA

Zagreb, travanj 2021.

NOĆ KNJIGE 2021.

„S knjigom ulaziš u novi svijet, naučiš, doživiš, prepoznaš se, relaksiraš, opustiš...”

Organizatori Noći knjige, desetu godinu zaredom, naručuju istraživanje tržišta knjiga u Republici Hrvatskoj – kao rekapitulaciju stanja u društvu kada su u pitanju knjiga i čitanje. To je ujedno jedino relevantno istraživanje koje govori o čitanosti i kupovini knjiga među hrvatskim stanovništvom. Zahvaljujući kontinuitetu, omogućava praćenje trendova kroz dulje vremensko razdoblje. Kako bismo bili sigurni da rezultate možemo uspoređivati s prethodnim mjerenjima, pitanja o čitanosti i kupovini knjiga postavili smo na način na koji smo to činili i prethodnih godina: osobnim anketiranjem u kućanstvima 1000 ispitanika reprezentativnih po dobi, spolu i regiji za populaciju Republike Hrvatske.

Međutim, s obzirom na to da se u posljednjoj godini dana internet koristio više nego ikada prije, proveli smo istraživanje i na 800 ispitanika putem interneta. Glavni cilj je bio vidjeti u kojoj mjeri oni čitaju i kupuju knjige, ali i jesu li se navike u vezi s čitanjem i kupovinom knjiga promijenile u posljednjih godinu dana. Ovo istraživanje je provedeno putem interneta na uzorku od 800 ispitanika, također reprezentativnih prema spolu, dobi i regiji.

Oba istraživanja provela je agencija Kvaka – Ured za kreativnu analizu.

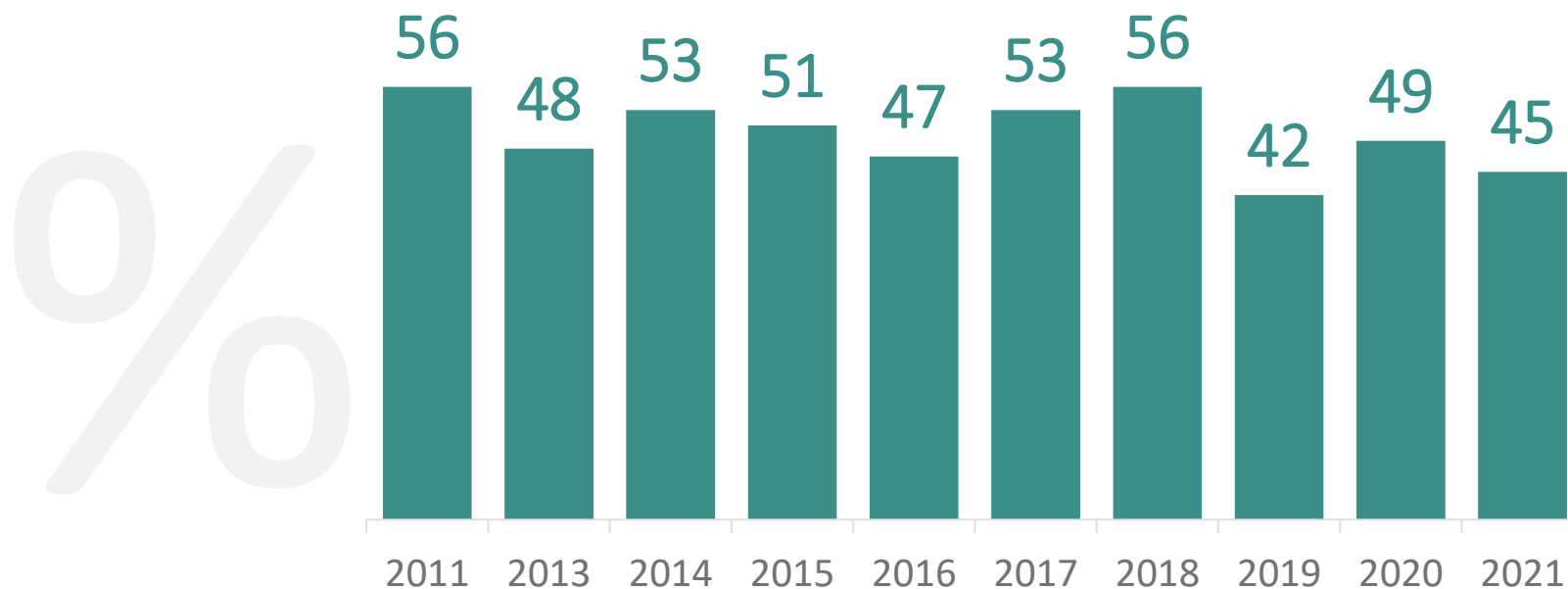
Jeste li u
proteklih godinu
dana pročitali
knjigu?

Pitanje „Jeste li u proteklih godinu dana pročitali knjigu?“ postavili smo svima.

Usporedbom rezultata dobivenih prethodnih godina, uočavamo da se čitanost nije značajnije promijenila od 2019. godine i uvijek je oko 45%.

(pročitali barem jednu knjigu u posljednjih godinu dana)

Kao i prethodnih godina, vjerojatnost da je osoba s kojom razgovarate pročitala barem jednu knjigu u posljednjih godinu dana, povećava se ako razgovarate sa ženskom osobom (52%), visokoobrazovanom osobom (73%), osobom čiji su prihodi kućanstva iznad 13.000 kuna (59%) ili osobom koja živi na području Istre i Kvarnera (57%).

Ženskom osobom

52%

(+7 p.b.)

Visoko obrazovanom osobom

73%

(+28 p.b.)

Osobom čiji su prihodi kućanstva iznad 13.000 kn

59%

(+14 p.b.)

Osobom koja živi na ovom području

57%

(+12 p.b.)

U protekloj godini manje smo se posjećivali i družili. Veliki dio svojih aktivnosti prebacili smo u virtualnu sferu: slušali smo online koncerte, posjećivali online izložbe, pohađali školu na daljinu, ali i radili od kuće.

Stoga smo odlučili provjeriti što nam populacija anketirana putem interneta može reći o knjigama i čitanju. Njima smo ponovili isto pitanje i pokazalo se da među njima ipak ima nešto više čitatelja knjiga: njih 82%.

%82

Slično kao i kod terenskog istraživanja, i u ovoj populaciji vjerojatnost da razgovarate s osobom koja je pročitala barem jednu knjigu tijekom godine dana povećava se ako razgovarate sa ženom, visokoobrazovanom osobom ili osobom koja živi u kućanstvu s višim prihodima.

Ženskom
osobom

88%

(+6 p.p.)

Visoko
obrazovanom
osobom

87%

(+5 p.p.)

Osobom čiji su
prihodi
kućanstva iznad
14.000 kn

89%

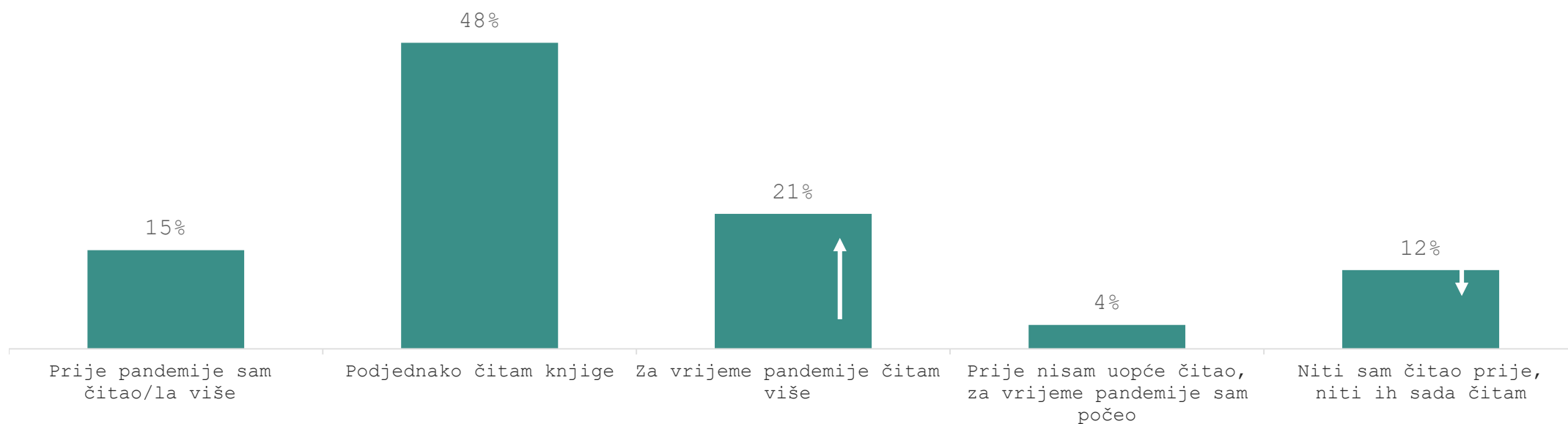
(+7 p.p.)

Iako se postotci o broju čitatelja značajno razlikuju s obzirom na to promatramo li samo online populaciju ili uzimamo u obzir i one koji nisu aktivni na internetu, navike čitatelja su slične. Najveći postotak je pročitao 1-3 knjige tijekom godine dana, što je 23% ukupne online populacije i 20% ukupne populacije RH.

Pandemija koja se dogodila prošle godine imala je velik utjecaj na našu svakodnevicu. Kakav je utjecaj imala na čitanost knjiga i na njihovu kupovinu?

Najveći je broj onih na čije čitalačke navike pandemija nije utjecala. Većina ih je nastavila čitati u istoj mjeri kao prije (48%), dok drugi ni u vrijeme pandemije nisu počeli čitati knjige (15%).

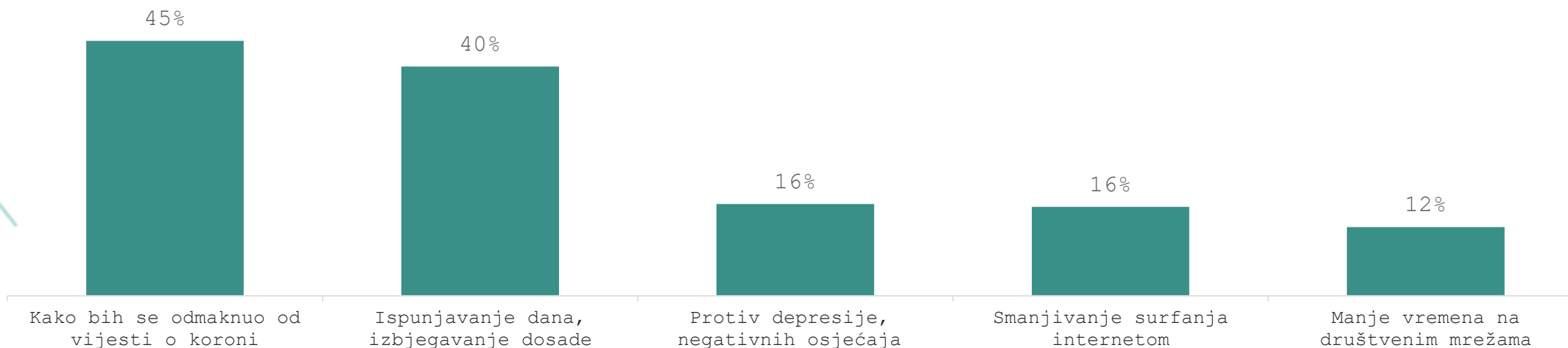
Ipak, 21% pripadnika tzv. online populacije čitalo je više za vrijeme pandemije nego prije nje.

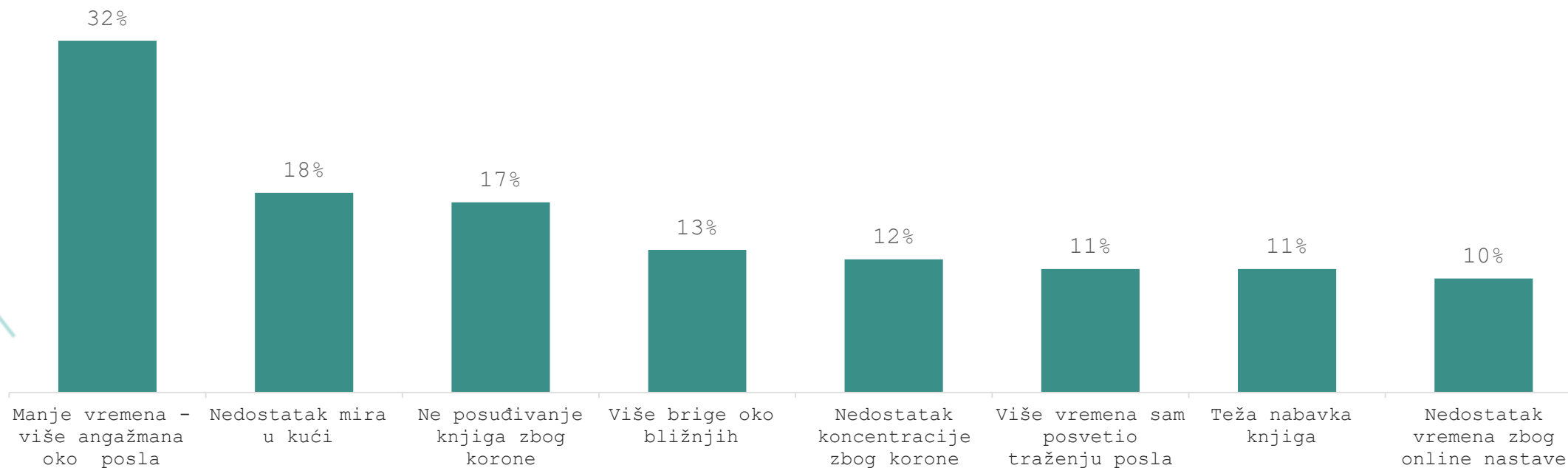
Od osoba koje su za vrijeme pandemije čitale više, svaka treća osoba (39%) čitala je više samo za vrijeme najstrožeg zatvaranja.

Zašto ste tijekom pandemije čitali više:

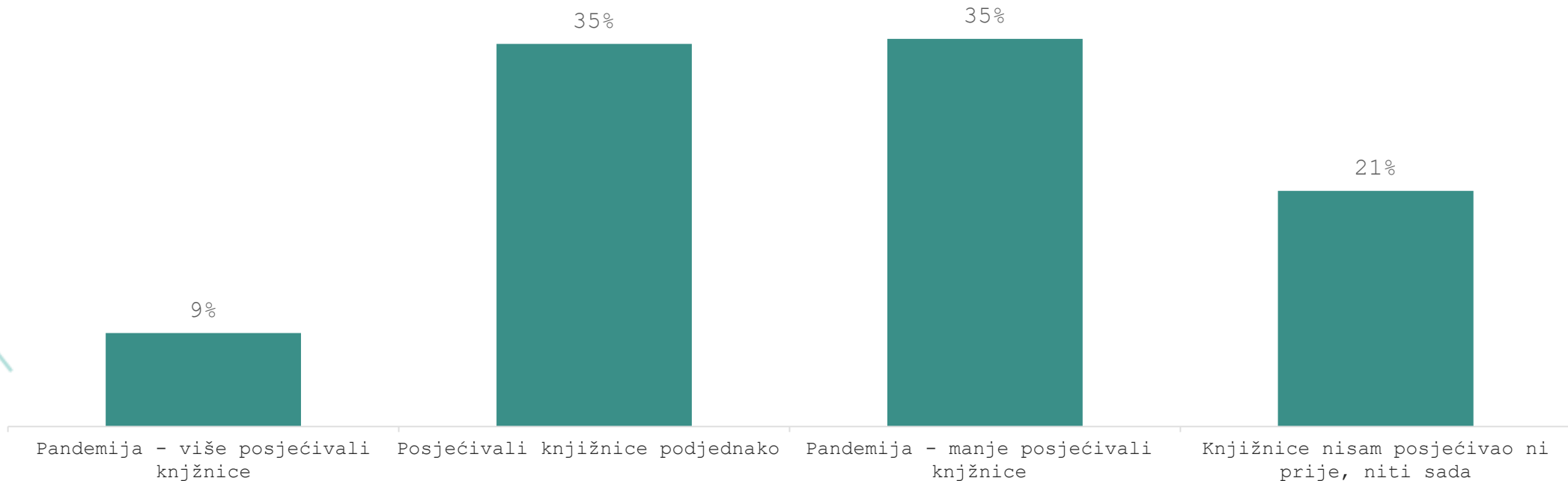
Kod gotovo polovice onih koji su tijekom pandemije čitali više, razlog čitanju je bijeg od svakodnevnih vijesti koje su bile ispunjene informacijama vezanim uz Covid19. Također, česti razlog intenzivnijem čitanju za vrijeme pandemije, koji je navelo 40% ispitanih, ispunjavanje je vremena i izbjegavanje dosade. Da čitanje može imati terapijski učinak, pokazuje i 16% onih koji su se čitanjem borili protiv depresije i negativnih osjećaja. Zanimljiv je i podatak da se dio ispitanih vratio knjizi kako bi smanjili vrijeme provedeno na internetu ili na društvenim mrežama.

Zašto ste tijekom pandemije čitali manje:

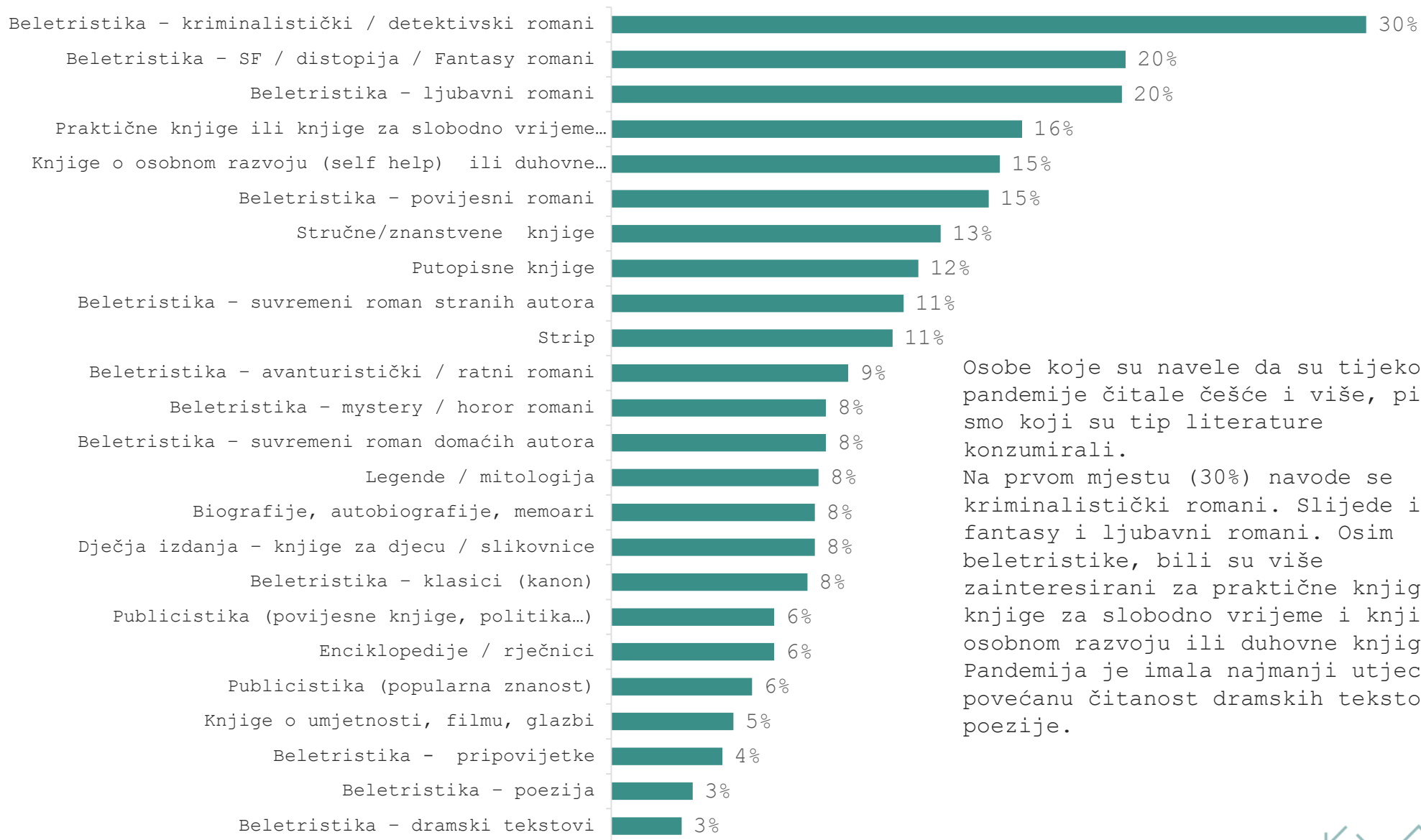
A zašto se tijekom pandemije čitalo manje? Na to su nam odgovorili oni koji su prestali čitati ili su tijekom pandemije čitali u manjoj mjeri. Za većinu njih (32%) razlog je manjak slobodnog vremena, jer su imali više angažmana oko vlastitog posla. Osim tog razloga, često su navodili da nisu imali mira za čitanje jer su svi članovi kućanstva bili kod kuće (18%) ili pak nisu željeli posuđivati knjige u knjižnicama ili od drugih zbog straha od bolesti (17%).

Vidjeli smo da jedan dio čitatelja zbog straha od koronavirusa nije posuđivao knjige u knjižnici ni od prijatelja. Stoga smo zavirili u knjižnice da vidimo u kojoj mjeri je ova pojava izražena.

Vidjeli smo da jedan dio čitatelja zbog straha od koronavirusa nije posuđivao knjige u knjižnici ni od prijatelja. Odlučili smo istražiti u kojoj mjeri je ova pojava izražena. Osobama koje imaju naviku čitati postavili smo pitanje je li se njihovo ponašanje u pogledu posjećivanja knjižnica promijenilo u odnosu na razdoblje prije pandemije. Zamoljeni su da prilikom procjene odlaska u knjižnice ne uzimaju u obzir razdoblje lockdowna u kojem su knjižnice bile zatvorene. Saznali smo da je 35% osoba koje čitaju, posjećivalo knjižnice u manjoj mjeri nego u doba prije pandemije. Postotak onih koji su knjižnice posjećivali više značajno je manji i iznosi 9%. Stoga možemo zaključiti da je za vrijeme pandemije broj posjeta knjižnicama ipak opao.

Koji tip literature se čitao više?

Osobe koje su navele da su tijekom pandemije čitale češće i više, pitali smo koji su tip literature konzumirali.

Na prvom mjestu (30%) navode se kriminalistički romani. Slijede ih SF/fantasy i ljubavni romani. Osim beletristike, bili su više zainteresirani za praktične knjige ili knjige za slobodno vrijeme i knjige o osobnom razvoju ili duhovne knjige. Pandemija je imala najmanji utjecaj na povećanu čitanost dramskih tekstova i poezije.

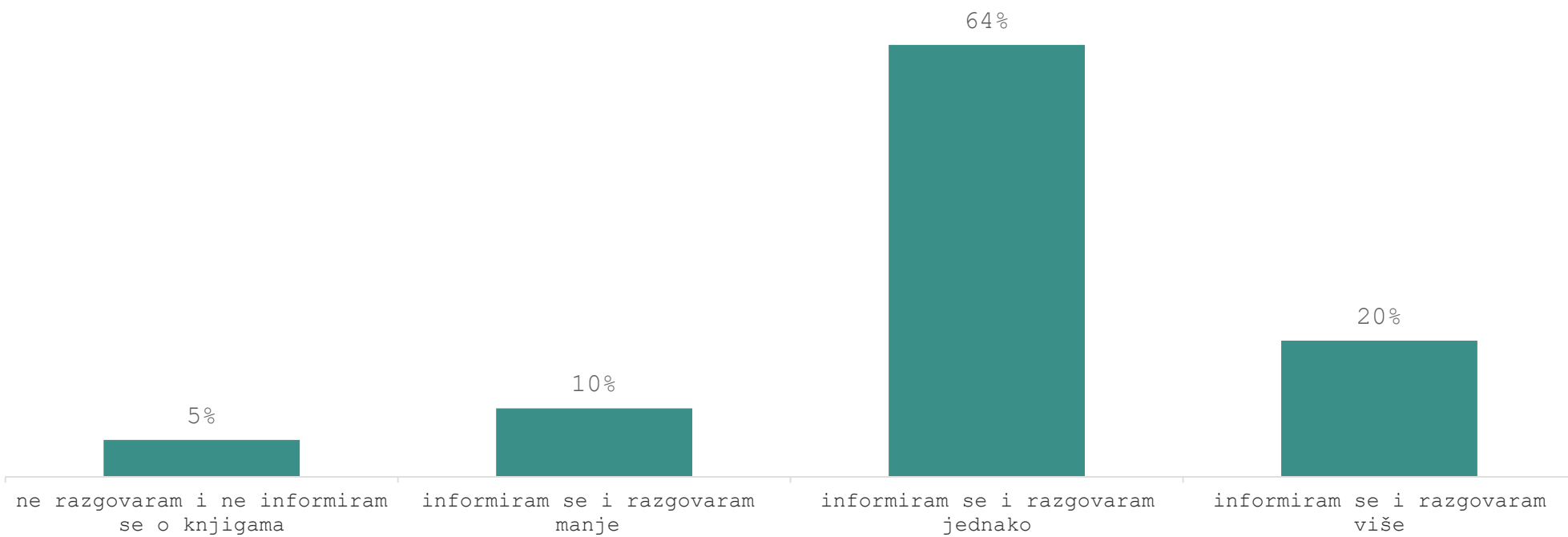

A što je s informiranjem u
doba pandemije?

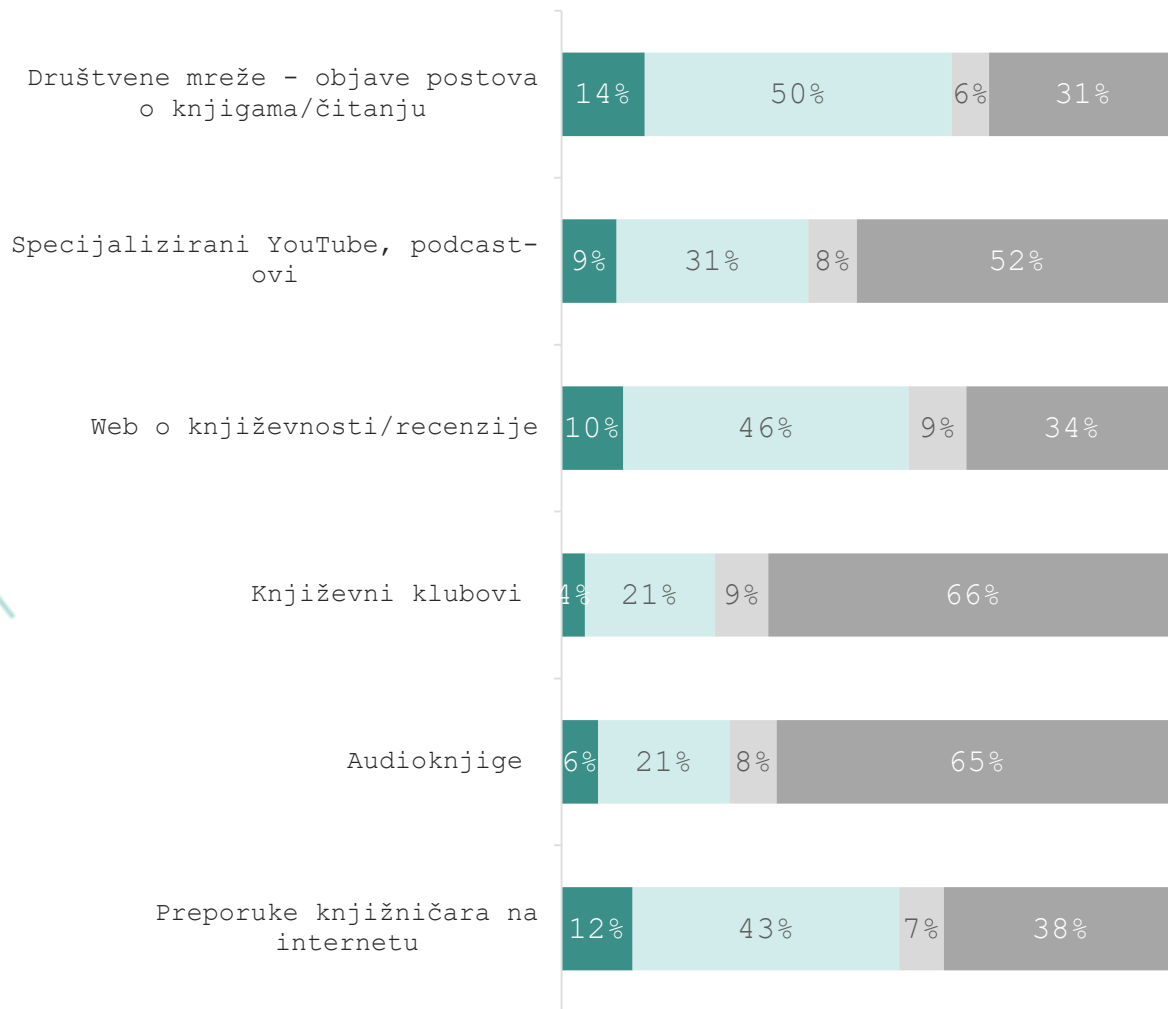
Jesu li se promijenili
izvori informacija o
knjigama i ako da, na koji
način?

INFORMIRANJE

Iako je tijekom pandemije 10% čitatelja pokazalo manji interes za knjige ili manje razgovarao o njima, generalno možemo reći da je interes za knjigama ipak narastao s obzirom na to da se 20% ispitanih informiralo i razgovaralo o knjigama više nego prije pandemije.

INFORMIRANJE Gdje i u kojoj mjeri

■ Više sada, nego prije pandemije

■ podjednako

■ manje u odnosu na razdoblje prije pandemije ■ niti sada, niti prije pandemije

Uzorak: online - pročitali minimalno jednu knjigu u proteklih godinu dana (n=658)

A gdje su se sve informirali? Tri su najčešća izvora:

- Stranice osoba koje na društvenim mrežama pišu o knjigama i čitanju. Njih prati 69% čitalačke online populacije
- Mrežne stranice posvećene književnosti ili recenzije novinara i književnih kritičara prati 66% čitalačke online populacije
- Preporuke knjižničara na internetu prati 62% čitalačke online populacije

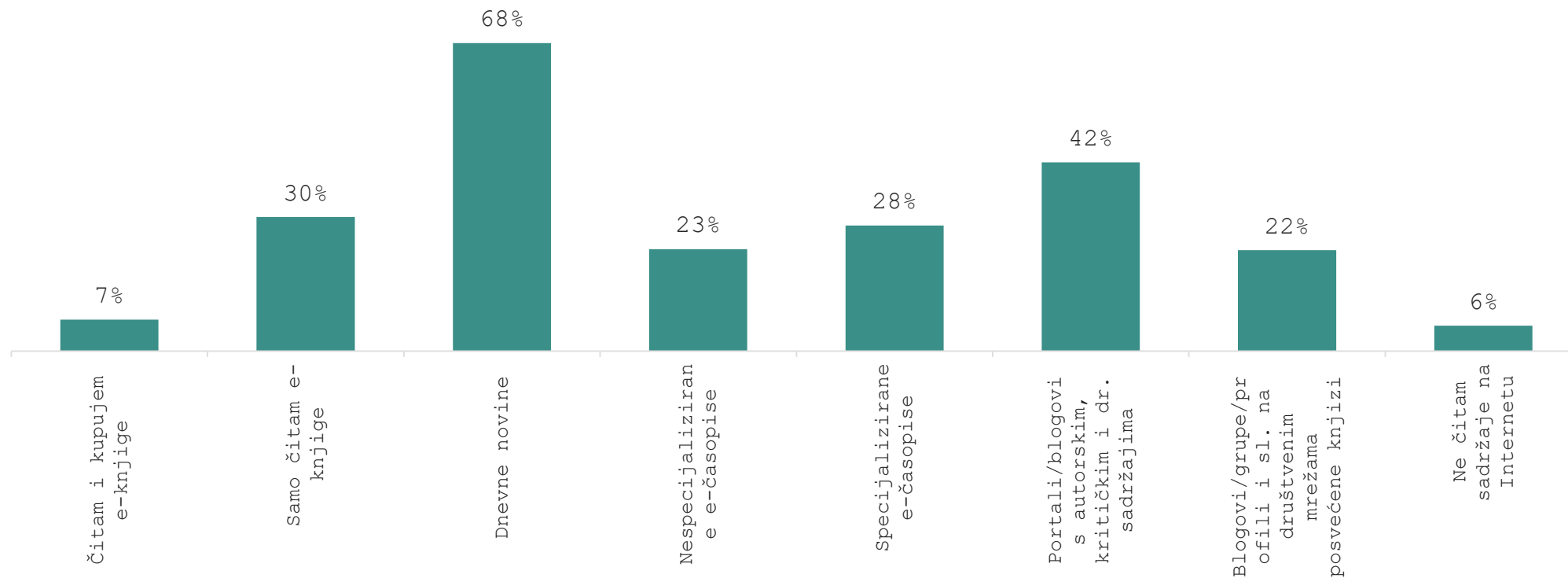
Ako usporedimo vrijeme prije pandemije i sadašnji trenutak, vidimo da se u vremenu pandemije više prate osobe koje knjige preporučuju na društvenim mrežama te mrežne preporuke knjižničara.

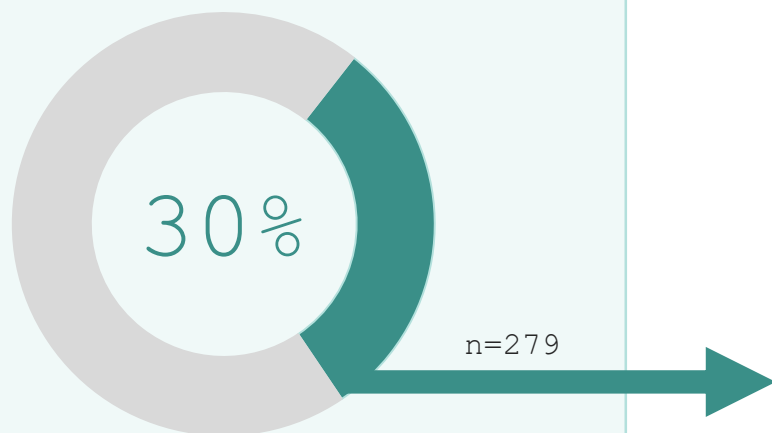
Internet je uvijek bio prozor u svijet, a tijekom posljednjih godinu dana ova se njegova uloga povećala. Zato nam je bilo zanimljivo provjeriti što se čita putem interneta i u kojoj mjeri.

Čitanje na internetu

Nije iznenađenje da na internetu najviše čitamo dnevne novine (68% online populacije). Za online izdanja dnevnih novina više su zainteresirane osobe starije od 35 godina. Osim dnevnih novina, na internetu čitamo i portale ili blogove s autorskim, kritičkim i drugim sadržajima (42% online populacije). E knjige čita 30% online populacije.

e-knjige
čita 30% online
populacije RH

A češće studenti i učenici
(51%)

Zanimljiv je i podatak da tek 24% onih koji čitaju e-knjige, e-knjige i kupuje. Čitatelji e-knjige su prije svega učenici i studenti.

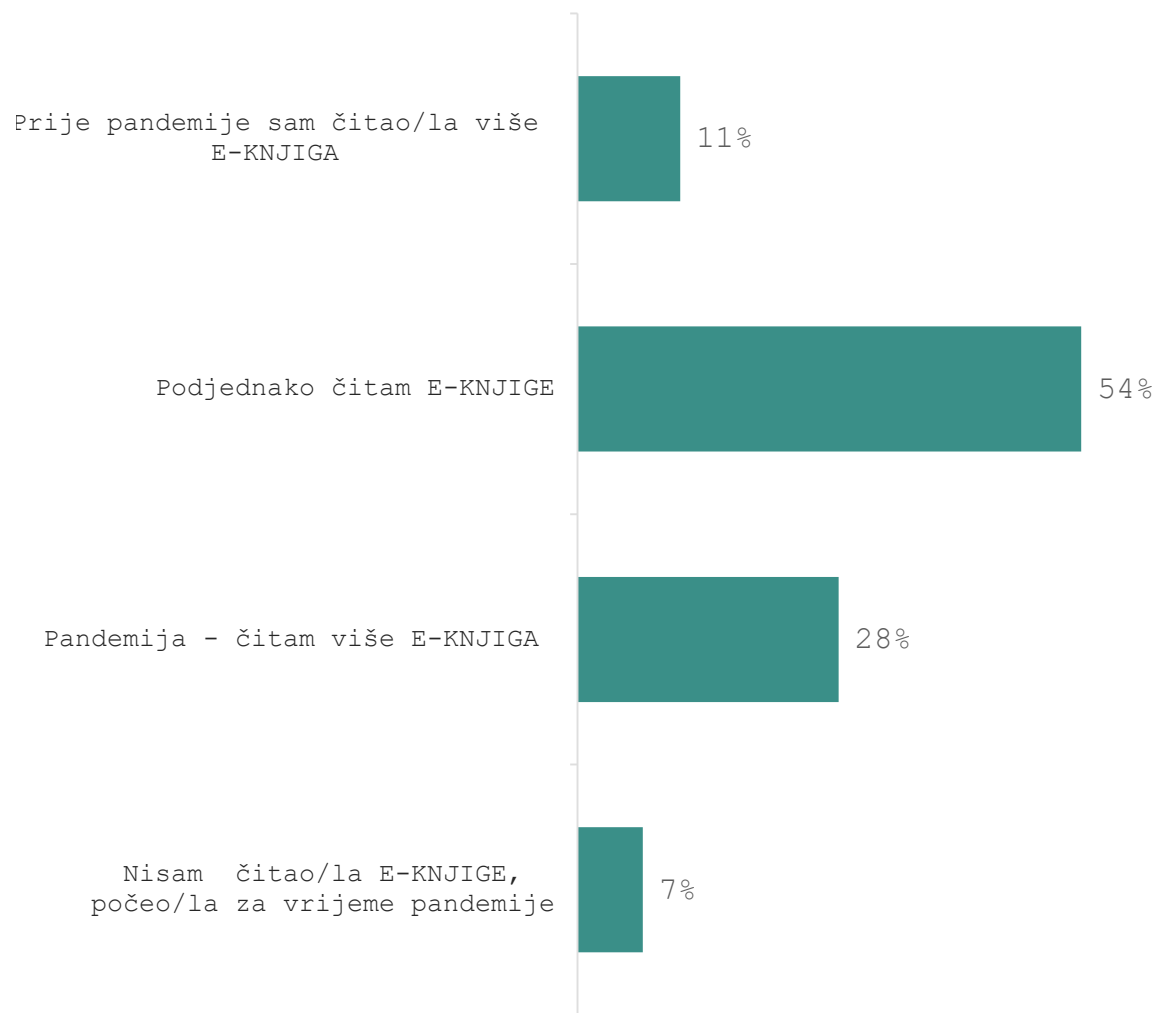
75% čitatelja e-knjiga elektronička izdanja čita, ali ih ne kupuje

24% čitatelja e-knjiga kupuje elektronička izdanja koja čita

Je li se njihovo ponašanje promijenilo tijekom pandemije?

Je li se ponašanje osoba koje čitaju e-knjige promijenilo u odnosu na razdoblje prije pandemije? Za većinu ne.

Nešto više od polovice onih koji čitaju e-knjige, čitaju ih u jednakoj mjeri kao prije.

A da se čitanost e-knjiga tijekom pandemije povećala, govori podatak da 7% sadašnjih čitatelja e-knjiga, e-knjige nije čitalo prije pandemije, dok ih je njih 28% počelo čitati u većoj mjeri nego prije.

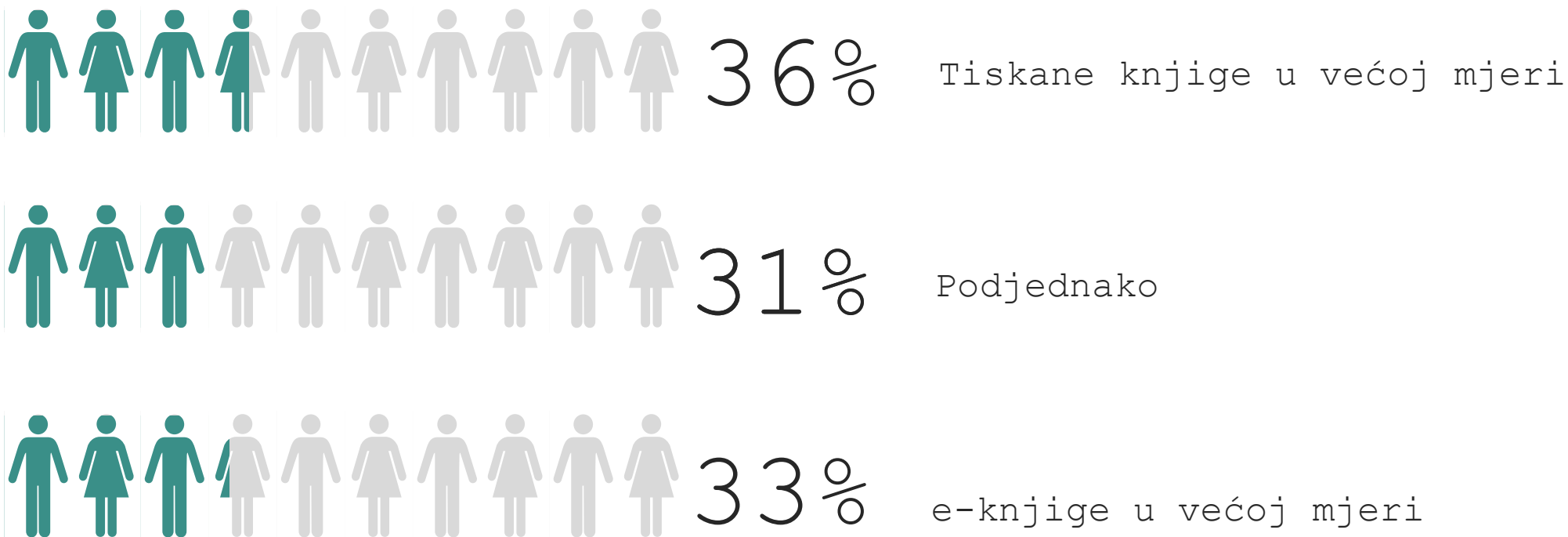
Ukupno je to 35% onih koji e-knjige čitaju više, u odnosu na 11% ispitanih koji su u pandemiji čitali manje e-knjiga.

Osobe koje čitaju e-knjige zamolili smo da procijene jesu li tijekom pandemije čitali više e-knjiga ili tiskanih izdanja.

Pokazalo se da u ovoj utrci nema pobjednika.

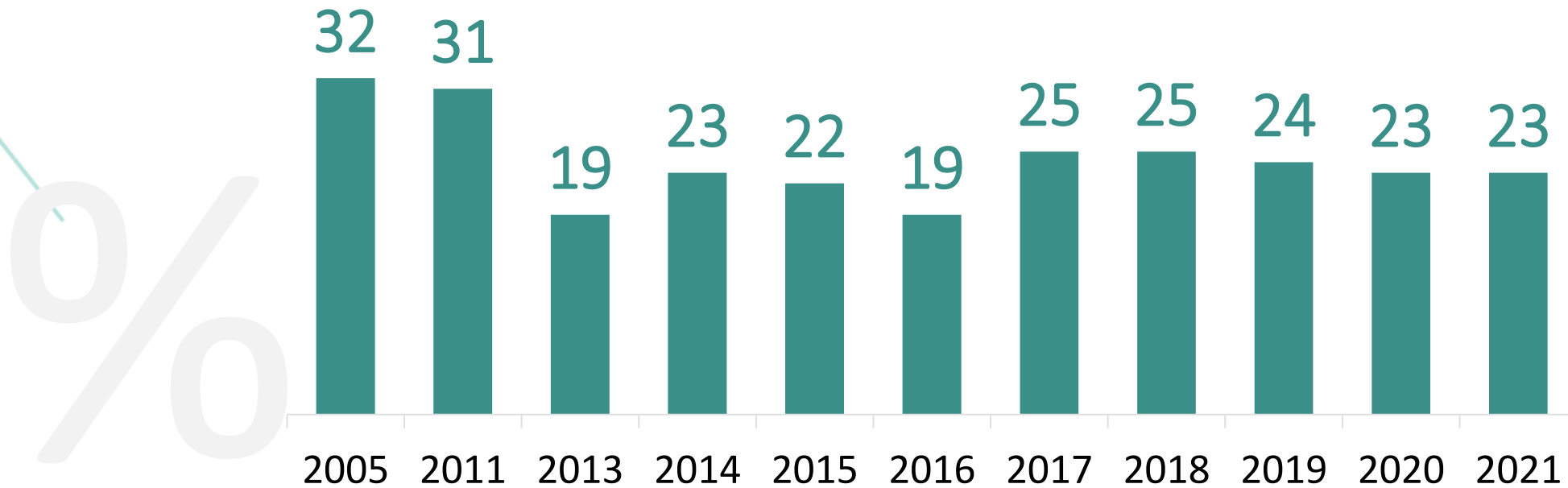
36% onih koji čitaju e-knjige, ipak čitaju tiskane knjige u većoj mjeri, a gotovo jednak broj ispitanih (33%) čita e-knjige u većoj mjeri.

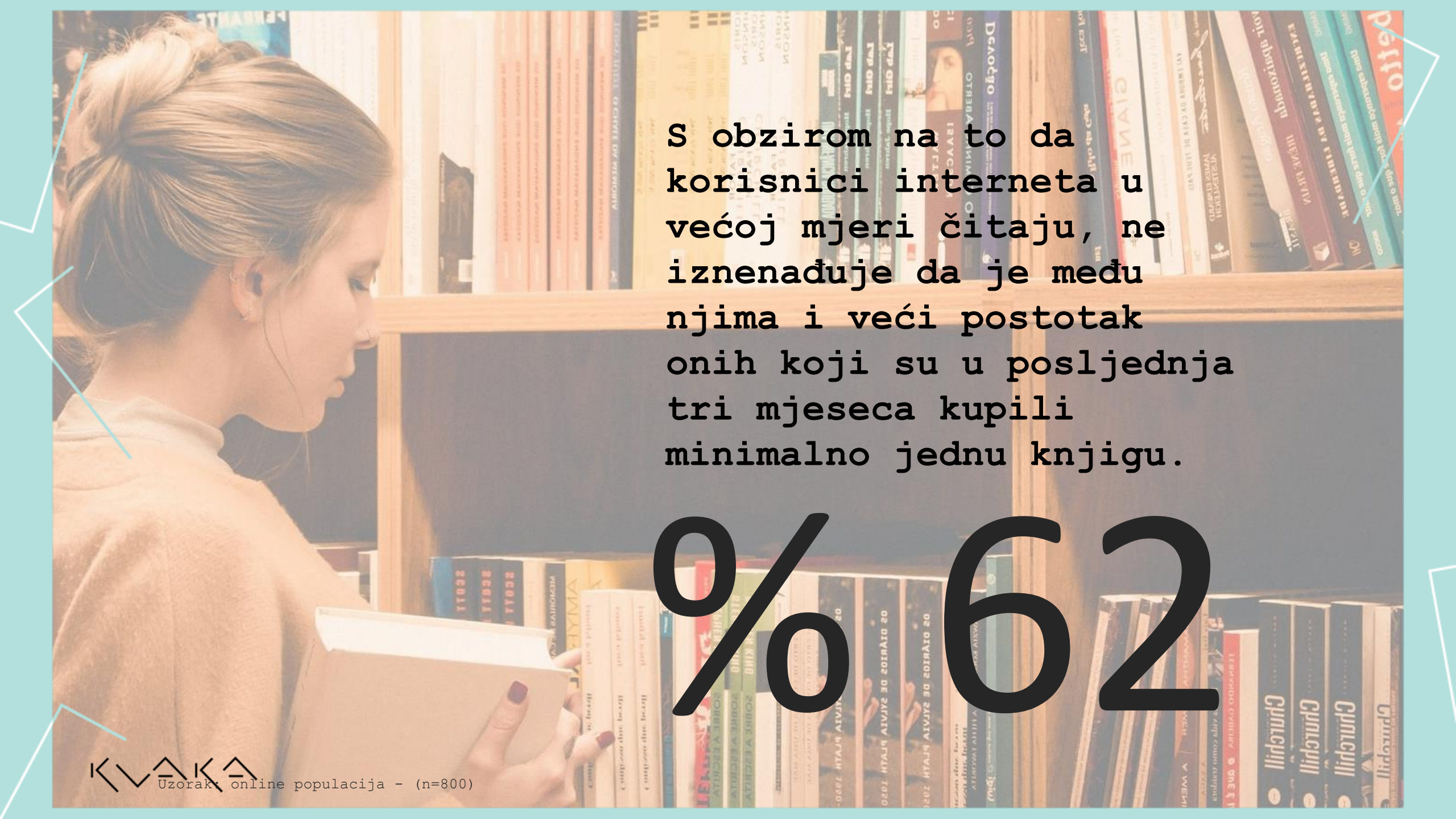
Trećina ispitanih podjednako čita i e-knjige i tiskane knjige.

Pitanje o kupovini knjiga
i kupljenom broju
postavili smo i u anketi
koja je napravljena
osobno, na ukupnoj
populaciji hrvatskih
građana, i anketi koja je
napravljena među
korisnicima interneta.

Lijepo je vidjeti da se, bez obzira na promijenjene uvjete i svijet oko nas, postotak kupaca knjige nije promijenio. Otprilike je svaki 4. građanin kupio barem jednu knjigu u posljednja 3 mjeseca. Ovaj je postotak već duže razdoblje stabilan. To su rezultati na općoj populaciji RH, no što se događa s onima koji koriste internet?

S obzirom na to da korisnici interneta u većoj mjeri čitaju, ne iznenađuje da je među njima i veći postotak onih koji su u posljednja tri mjeseca kupili minimalno jednu knjigu.

% 62

Struktura kupaca knjiga slična je strukturi čitatelja. Među kupcima ima više žena, osoba u dobi 36-45 godina, visokoobrazovanih i osoba čiji su prihodi kućanstva viši od 14.000 kuna.

Ženska
osoba

67%

(+5 p.b.)

Osoba u
dobi
36-45
godina

68%

(+6 p.b.)

Visoko
obrazovana
osoba

70%

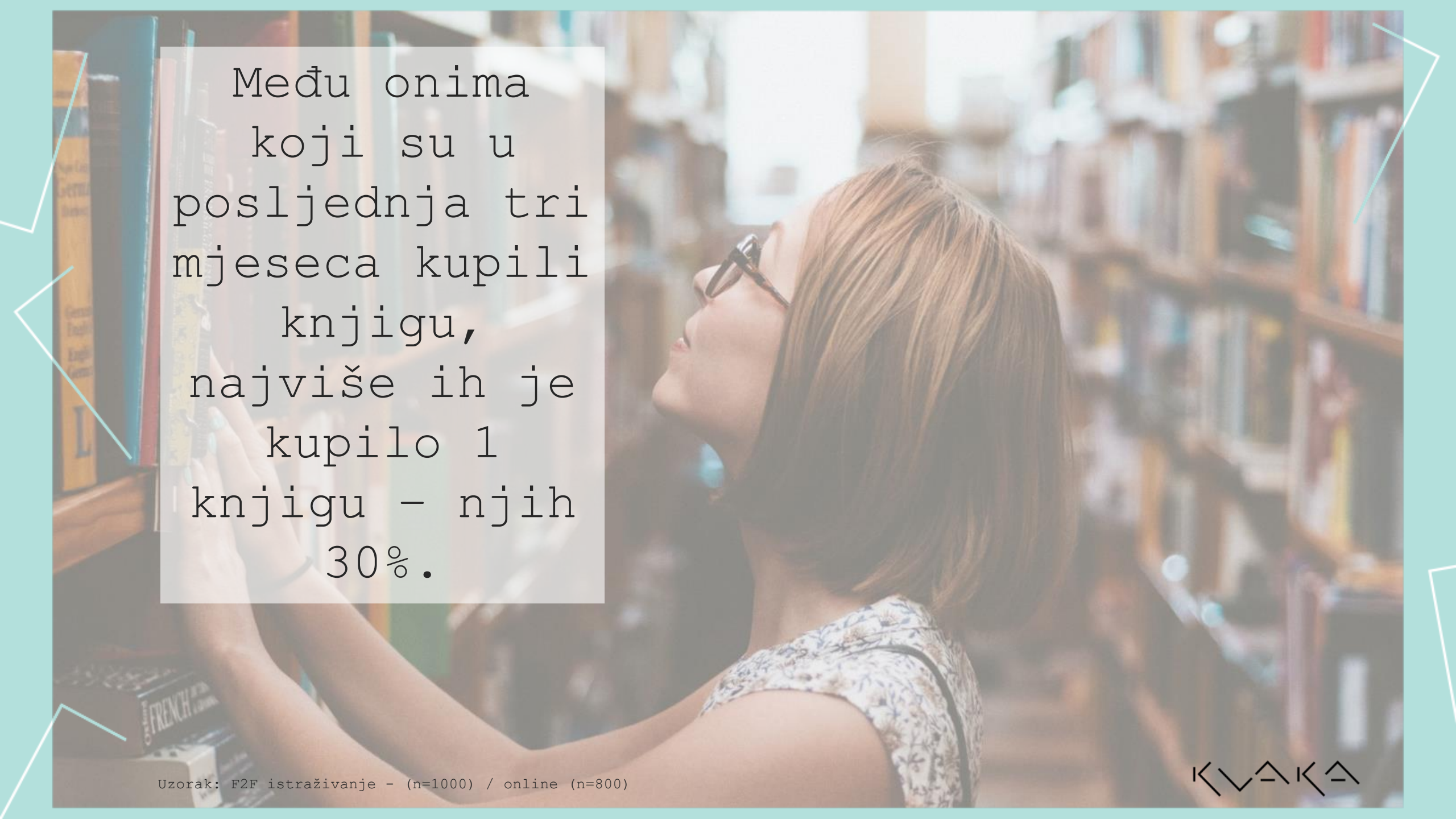
(+8 p.b.)

Osoba čiji su
prihodi
kućanstva
iznad
14.000 kn

74%

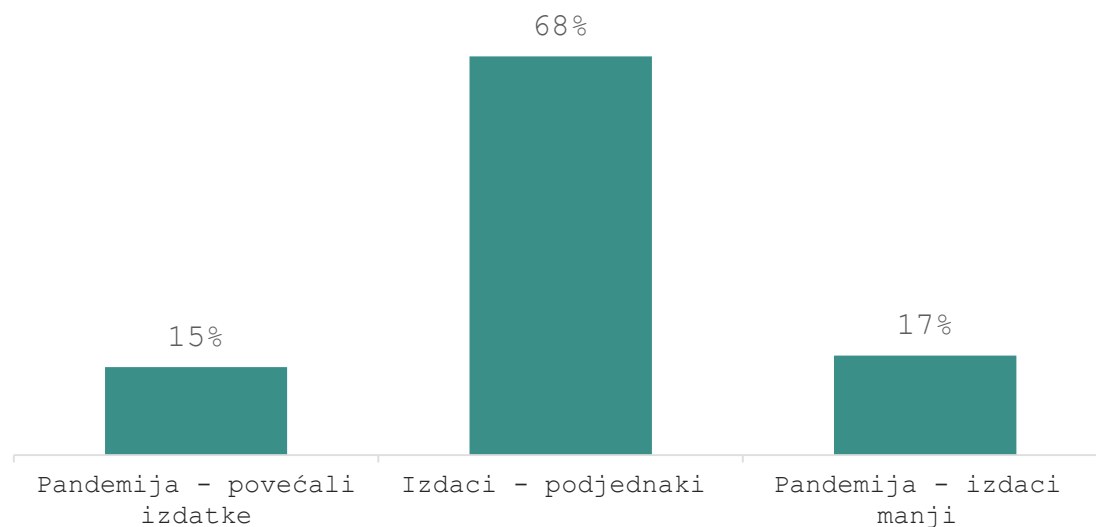
(+12 p.b.)

A woman with short brown hair and glasses is looking up at a high shelf in a library. She is wearing a floral patterned top. The background is filled with bookshelves. The text is overlaid on a semi-transparent white box.

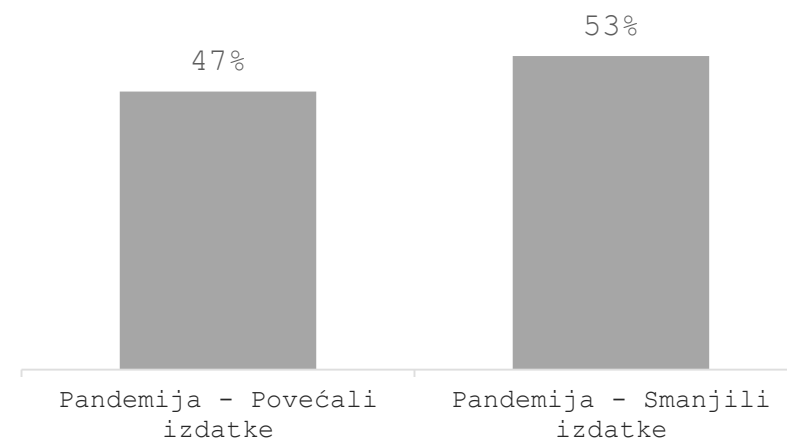
Među onima
koji su u
posljednja tri
mjeseca kupili
knjigu,
najviše ih je
kupilo 1
knjigu - njih
30%.

Većina (68%) onih koji su kupili knjige u protekla tri mjeseca smatra da su im izdatci za knjige ostali isti kao i u vrijeme prije pandemije. Za ostalih 32% došlo je do promjene izdataka. Ako promatramo samo one kod kojih su se izdatci za knjige promijenili, vidimo da je njih 47% tijekom pandemije trošilo više, dok je njih 53% trošilo manje na knjige. Tijekom pandemije rashode za knjige povećale su osobe u dobi 26-35 godina i osobe s primanjima od 8.000 do 14.000 kuna

Svi kupci knjiga (n=494)

Kupci knjiga čiji su se rashodi za knjige promijenili (n=158)

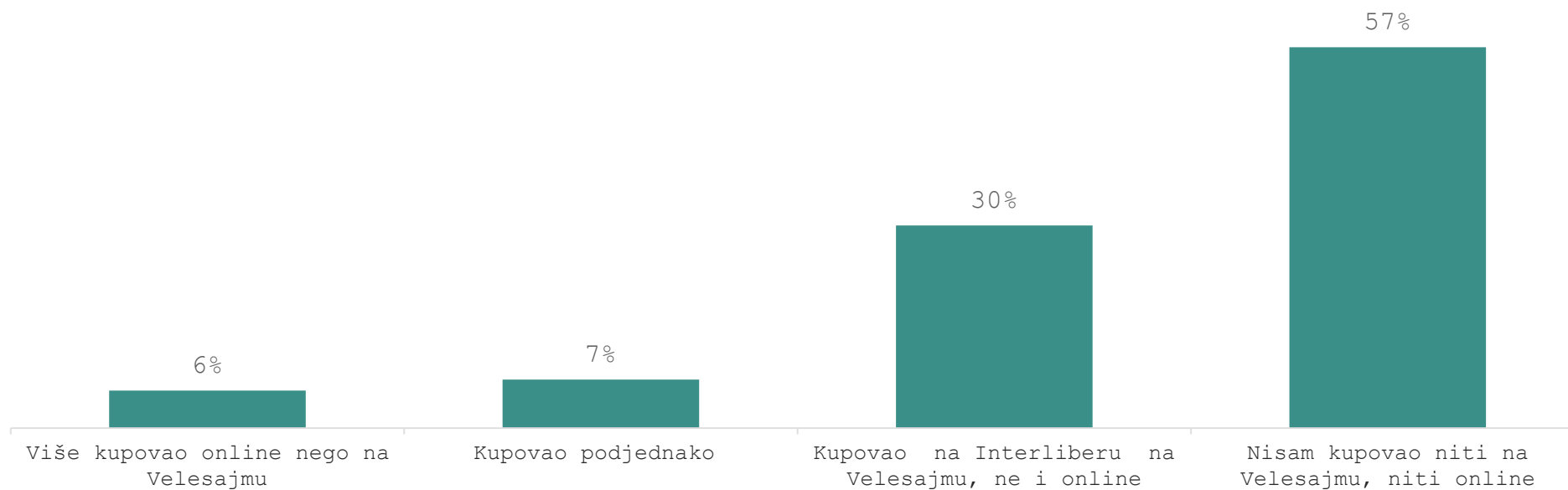
Ujesen 2020. Interliber se prvi put nakon niza godina nije se održao na Velesajmu.

U tjednu Interlibera bilo je moguće kupiti knjige po sniženim cijenama kroz online akciju KNJIGA SVIMA I SVUDA.

Iako je online Interliber s akcijom Knjiga svima i svuda imao veći doseg, jer su putem interneta mogli kupovati svi bez obzira na mjesto stanovanja, zaključak je da knjige ipak više kupujemo uživo.

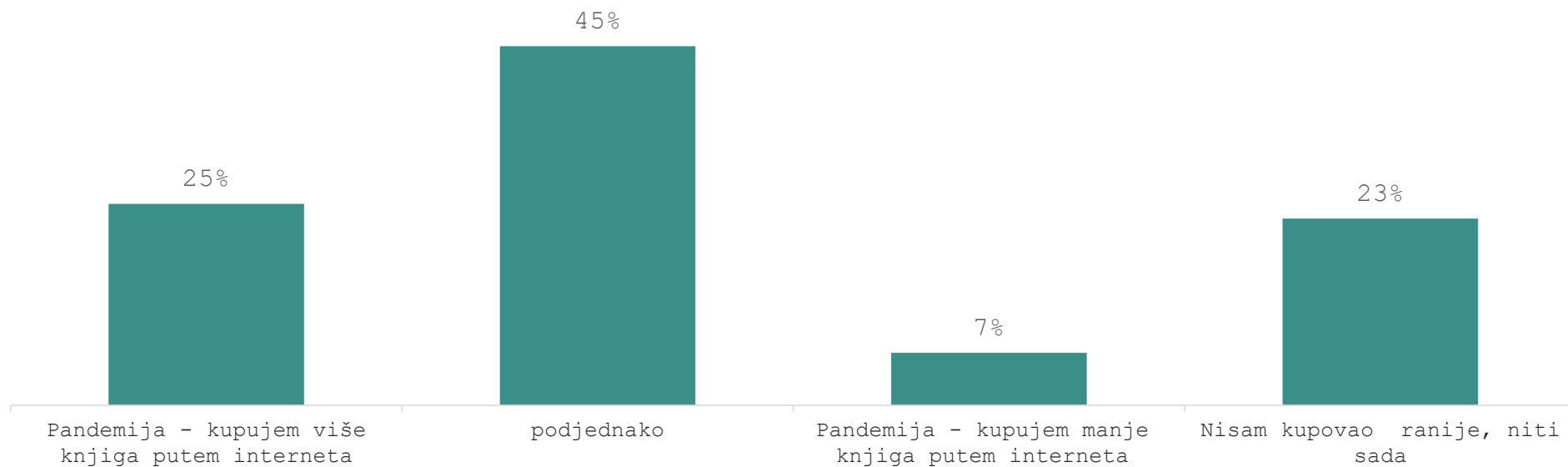
U ukupnoj online populaciji RH postoji 30% onih koji su knjige kupovali dok je Interliber bio na Velesajmu, ali ne i online, dok je onih koji su knjige kupovali online, ali ne i na Velesajmu, tek 6%.

To Interliber čini važnim mjestom kupovine knjiga.

S obzirom na manji postotak onih koji su kupovali knjige na online izdanju Interlibera, zanimalo nas je kakve su općenito navike vezane uz kupovinu tiskanih izdanja. Zato smo kupce knjiga zamolili da usporede kupovinu tiskanih izdanja putem interneta prije i za vrijeme pandemije.

77% kupaca knjiga tiskana izdanja kupuje i putem interneta. Većina nije promijenila svoje ponašanje. Među kupcima koji su promijenili navike, veći je postotak onih koji su za vrijeme pandemije kupovali više tiskanih izdanja putem interneta, nego u razdoblju prije pandemije.

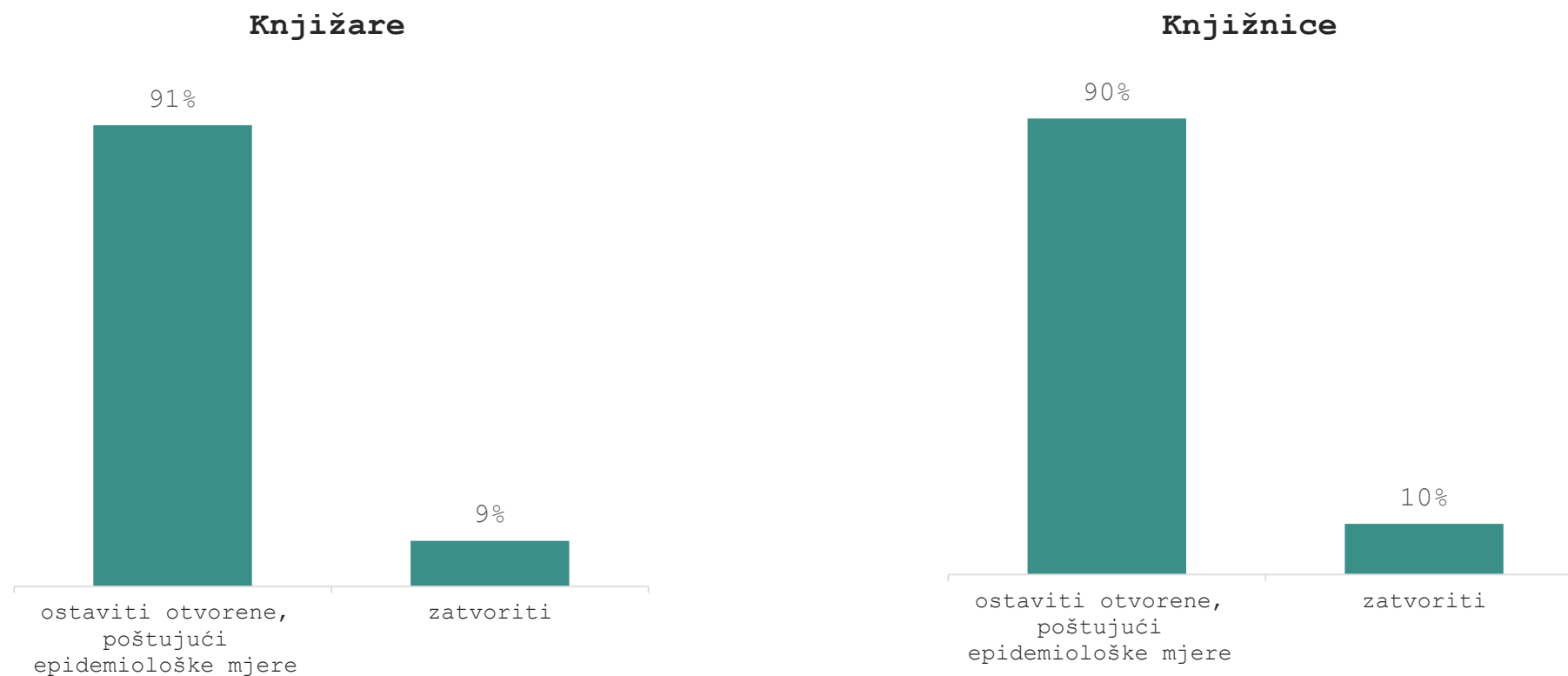
Uzorak: online populacija, kupci knjiga (n=494)

Kako ispitanici vide situaciju trećeg vala pandemije i kako doživljavaju mjere za zaštitu, pokazuje i podatak da 90% njih smatra da i knjižare i knjižnice trebaju raditi tijekom trećeg vala, naravno, poštujući sve epidemiološke mjere.

Kako ispitanici vide situaciju trećeg vala pandemije i kako doživljavaju mjere za zaštitu, pokazuje i podatak da 90% njih smatra da i knjižare i knjižnice trebaju raditi tijekom trećeg vala, naravno, poštujući sve epidemiološke mjere.

Ako dođe do trećeg vala pandemije bolesti Covid19, smatrate li da bi u toj situaciji trebalo knjižare i knjižnice:

Uzorak: online populacija (n=800)

Posljednji dio ovog istraživanja bio je rezerviran za stavove o čitanju knjiga i pitanja ovdje postavljena upućena su svim sudionicima istraživanja – i onima koji čitaju, i onima koji ne čitaju, kako bi se mogla bolje razumjeti pozadina njihova djelovanja.

Pitanja su postavljena tako da su ispitanici morali na skali od 1 do 5 odgovoriti koliko se slažu s postavljenom tvrdnjom, s time da su odgovori 1 i 2 označavali neslaganje, odgovori 4 i 5 slaganje s tvrdnjom, a 3 je označavalo neopredijeljenost.

Čini se da online populacija lako dolazi do kvalitetnih informacija o knjigama jer 35% njih nema problema s informiranjem. Također, čini se da knjige ne predstavljaju luksuz jer su mišljenja o cijeni knjige podijeljena. S tvrdnjom da su knjige skupe slaže se 24% online populacije, a ne slaže 20%.

Teško je doći do kvalitetnih informacija o knjigama

knjige su skupe

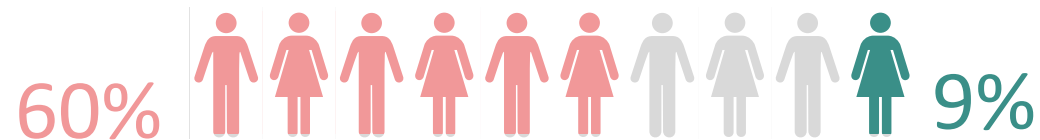

Zanimljivo je kako online populacija doživljava ulogu knjige. Ona se više ne doživljava kao izvor znanja, ali da pomaže boljem razumijevanju svijeta oko sebe, slaže se čak 59% ispitanih.

Čitanje knjiga pomaže boljem razumijevanju svijeta oko sebe

Knjiga više nije izvor znanja

Iako je čitanje poželjno u krugu ljudi u kojem se kreću (26%), ispitanici tvrde da poznaju mali broj ljudi koji redovito čita knjige (42%).

Čitati knjige je poželjno u društvu u kojem se krećem

Znam jako malo ljudi koji redovito čitaju knjige

Na kraju, ipak priznajemo da vremena za čitanje knjiga imamo.
Ne znamo samo je li to osobitost ove, po svemu neobične,
godine.

nemam vremena za čitanje knjiga

ISTRAŽIVANJE PROVELA I IZVJEŠTAJ
PRIPREMILA:
KVAKA – URED ZA KREATIVNU ANALIZU

www.kvaka.com.hr

Kontakt:

Tamara Kraus, prof. psih.
tamara.kraus@kvaka.com.hr